

טורי בורלא משה (מואיס)
21253
בן שמחה ויששכר
נולד ב- 1926
שרת בגדוד "דרור" (14)
נפל ב- 9.7.1948
בקרבת על פקועה באזור הגלבוע.

משה בורלא

בן למחנה ויששכר, נולד ביום ג' באייר תרפ"ו (17.4.1926) בעיר סלוניקי, יוון ולמד בבית-ספר עממי. בשעת הכיבוש הנאצי במלחמת-העולם השנייה נלקח למחנה הריכוז ברגן-בלזן. כשחזר אחרי המלחמה לעיר שנתרוקנה ממרבית יהודיה הצטרף לקבוצת-הכשרה, יצא איתה בדרך הנדודים לארץ-ישראל ובשנת 1946 העפיל ארצה באונייה "חביבה רייק" והתיישב בחיפה. משה עבד במחצבת "סולל-בונה", נשא אישה ונולדה לו בת. הוא הצטרף ל"הגנה" ובחורף תש"ח מילא את חובתו בשורות הצבא בעיר חיפה ובקרבות לשחרורה. אחר-כך שירת בחטיבת "גולני" והשתתף בקרבות בגליל התחתון.

בתום ההפוגה הראשונה התחדשו הקרבות בגזרת ג'נין ביום ב' בתמוז תש"ח (9.7.1948). מחלקתו החזיקה בכפר פקועה ובמשך מספר שעות הדפה כוחות אויב עדיפים. משנשקפה ללוחמים סכנת כיתור והתחמושת עמדה לאזול הוחלט לסגת. בקרב הנסיגה הקשה נפל וגופתו נותרה בשדה הקרב. השאיר אישה ובת.
 דבסרף ל"הגנה" ובחורף תש"ח את חיבתו בג'נין בעיר חיפה וקרבות שהירוד סירת באו ד...ם והר תתן בירבותיו בגליל התחתון.

אחרי כשנתיים נמצא קברו על-ידי "הצלב האדום" והוא הועבר למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בעפולה. גוסף לרשימת חללי גן יבנה המונצחים על גבי אנדרטה מרכזית ביישוב.

ימים ראשונים: מרחב החטיבה, הנפות והגדודים

בשלושת החודשים הראשונים של מלחמת העצמאות, מדצמבר 1947 ועד פברואר 1948, פעלה בכל מרחב זמנות חטיבות אחת: חטיבת 'לבנוני'. ב-1948.20ט מוצאה 'לבנוני' לשתי חטיבות: חטיבת מס' 1 - 'מלני', במזרח, אל מול גולן, חטיבת מס' 2 - 'לרנסי', במערב, בחיפה ובגליל המערבי. כאשר הגיעו בשבוע האחרון של פברואר 1948, ייסדו מקל (מונטג), איש מרחביה, ונחום גולן (שפיגל), איש כפר-סאלד, למושבה יבנאל, בלב הגליל והתחתון, כדי להקים את מטת החטיבה, כלל מרחב החטיבה ארבע נפות: נפת תל-חי, בגליל העליון המזרחי, נפת כנרת, בגליל התחתון ובעמק הירדן, נפת גלבוע, בעמק חרוד ובעמק בית-שאן. נפת יזרעאל המערבי ובהרי אפרים.

בתוך ארבע הנפות לעליון אזורי הלכנו והתגבשו: ארבעת גדדי חיל-השדה (החוי"ש) אשר ייסדו גולני בראשית כונת: גדוד 'אלון' - גדוד מס' 10, בנפת תל-חי; גדוד 'ברק' - גדוד מס' 12, בנפת כנרת; גדוד 'דרור' - גדוד מס' 13, בנפת גלבוע; גדוד 'דרור' - גדוד מס' 14, בנפת יזרעאל. לנימים, הנצטרף לנפת תל-חי (גדוד מס' 10) עמק) לאחיות חטיבת 'מנחם' ו'עודד'. שפעלו בגליל העליון המזרחי ובחטיבת גולני. הוקם גדוד חיל'ר גוסף - גדוד 'גבתי' - גדוד מס' 15, שאסף כד הנאות והתמזג עם גדוד 'דרור' - גדוד מס' 14. במקומם הוקם 'גדוד הפשיטה הממוכן' - גדוד מס' 19.

הקמת החטיבה - תורף תש"ח

ב-22 בפברואר 1948 הוקמה חטיבת גולני. עוד מועד זה היתה במרחב הצפון מסגרת חטיבות אחת "לבנוני" ומיום זה ואילך שתי חטיבות: חטיבת מס' 1 - חטיבת גולני, במזרח, אל מול גולן, וחטיבת מס' 2 - חטיבת כרמלי, במערב, בהרי הכרמל, חיפה, עמק זבולון והגליל המערבי. כאשר הגיעו בשבוע האחרון של חודש פברואר 1948 משה מן (מונטג) איש מרחביה, ונחום גולן (שפיגל) איש כפר-סאלד, למושבה יבנאל בלב הגליל התחתון כדי להקים את מטת החטיבה, כלל מרחב החטיבה ארבע נפות: נפת תל-חי בגליל העליון המזרחי, נפת כנרת בגליל התחתון ובעמק הירדן, נפת גלבוע בעמק חרוד ובעמק בית-שאן, ונפת יזרעאל בעמק יזרעאל המערבי ובהרי אפרים. על בסיס אזורי בתוך ארבע הנפות הלכנו והתגבשו ארבעת גדדי חיל-השדה (החוי"ש) של חטיבת גולני בראשית דרכה: גדוד "אלון" בנפת תל-חי, גדוד "ברק" בנפת כנרת, גדוד "גדעון" בנפת גלבוע, גדוד "דרור" בנפת יזרעאל.

מסדרים ותרגילי סדר

מ' בשנת 1948

94

הנוף האנושי של החטיבה

ג. ח. פ. ה. י. ז. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. יז. יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל. לא. לב. לג. לד. לה. לו. לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מח. מט. נ. נא. נב. נג. נד. נה. נו. נז. נח. נת. נט. ס. סא. סב. סג. סד. סה. סו. סז. סח. סט. ע. עא. עב. עג. עד. עה. עו. עז. עח. עט. פ. פא. פב. פג. פד. פה. פו. פז. פח. פט. צ. צא. צב. צג. צד. צה. צו. צז. צח. צט. ק. קא. קב. קג. קד. קה. קו. קז. קח. קט. קכ. קכא. קכב. קכג. קכד. קכה. קכו. קכז. קכח. קכט. קל. קלא. קלב. קלג. קלד. קלה. קלו. קלז. קלח. קלט. קמ. קמא. קמב. קמג. קמד. קמה. קמו. קמז. קמח. קמט. קנ. קנא. קנב. קנג. קנד. קנה. קנו. קנז. קנח. קנט. קס. קסא. קסב. קסג. קסד. קסה. קסו. קסז. קסח. קסט. קפ. קפא. קפב. קפג. קפד. קפה. קפו. קפז. קפח. קפט. קץ. קצא. קצב. קצג. קצד. קצה. קצו. קצז. קצח. קצט. ר. רא. רב. רג. רד. רה. רו. רז. רח. רט. יא. יב. יג. יד. יה. יו. יז. יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל. לא. לב. לג. לד. לה. לו. לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מח. מט. נ. נא. נב. נג. נד. נה. נו. נז. נח. נת. נט. ס. סא. סב. סג. סד. סה. סו. סז. סח. סט. ע. עא. עב. עג. עד. עה. עו. עז. עח. עט. פ. פא. פב. פג. פד. פה. פו. פז. פח. פט. צ. צא. צב. צג. צד. צה. צו. צז. צח. צט. ק. קא. קב. קג. קד. קה. קו. קז. קח. קט. קכ. קכא. קכב. קכג. קכד. קכה. קכו. קכז. קכח. קכט. קל. קלא. קלב. קלג. קלד. קלה. קלו. קלז. קלח. קלט. קמ. קמא. קמב. קמג. קמד. קמה. קמו. קמז. קמח. קמט. קנ. קנא. קנב. קנג. קנד. קנה. קנו. קנז. קנח. קנט. קס. קסא. קסב. קסג. קסד. קסה. קסו. קסז. קסח. קסט. קפ. קפא. קפב. קפג. קפד. קפה. קפו. קפז. קפח. קפט. קץ. קצא. קצב. קצג. קצד. קצה. קצו. קצז. קצח. קצט. ר. רא. רב. רג. רד. רה. רו. רז. רח. רט. יא. יב. יג. יד. יה. יו. יז. יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל. לא. לב. לג. לד. לה. לו. לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מח. מט. נ. נא. נב. נג. נד. נה. נו. נז. נח. נת. נט. ס. סא. סב. סג. סד. סה. סו. סז. סח. סט. ע. עא. עב. עג. עד. עה. עו. עז. עח. עט. פ. פא. פב. פג. פד. פה. פו. פז. פח. פט. צ. צא. צב. צג. צד. צה. צו. צז. צח. צט. ק. קא. קב. קג. קד. קה. קו. קז. קח. קט. קכ. קכא. קכב. קכג. קכד. קכה. קכו. קכז. קכח. קכט. קל. קלא. קלב. קלג. קלד. קלה. קלו. קלז. קלח. קלט. קמ. קמא. קמב. קמג. קמד. קמה. קמו. קמז. קמח. קמט. קנ. קנא. קנב. קנג. קנד. קנה. קנו. קנז. קנח. קנט. קס. קסא. קסב. קסג. קסד. קסה. קסו. קסז. קסח. קסט. קפ. קפא. קפב. קפג. קפד. קפה. קפו. קפז. קפח. קפט. קץ. קצא. קצב. קצג. קצד. קצה. קצו. קצז. קצח. קצט.

הנוף האנושי של החטיבה
הנוף האנושי של חטיבת גולני במלחמת העצמאות היה מגוון ורב פנים. הוא מאפיין את "דור תש"ח" בארץ ישראל של אותם הימים. מייסדי החטיבה, ראשוני לוחמיה ומפקדיה, היו אנשי ההתיישבות, עובדי אדמה מן המושבה, המושב והקיבוץ של מרחבי הגליל והעמקים, ובתוכם שומרי מסורת לא מעטים אליהם נוספו במרוצת הודעה לוחמה ארוכים בני עיה דכים ואף עולים חדשים אנשי גח"ל ומח"ל. ראוי לציון כי בימי תש"ח היו בחטיבת גולני בחורות רבות, אשר שירתו בכל תחומות בתפקידים שונים, ורבות מהן פעלו כקשריות או חובשות קרובות. כבוד במלחמת העצמאות היתה חטיבת גולני כור היתוך לידי האפך ולבני העליות השונות. בסיכום המבוא שכתב נחום גולן לספר "אילן ושלח" נאמר: "צמחנו בנוף הגלילי ובמשגרי העמקים, ובמרחבי הנוף הרחבנו אופקים - התבגרנו. ההתיישבות בעמקים ובגליל היא שנתנה לחטיבה את צביונה ונחותמה המיוחד, וממנה ספגה את ערפיה, כי על כן היתה החטיבה כפרית ונאמנה לערכים שנוקה בגושי התיישבות אלה. ציינו אותה תכונותיו של עובד האדמה ויושבי הכפר: עקשנות, צמחנות למשימה, שורשיות ושקט..."

202

המסע... אשר הוטל על המטיב...
 על צדקה... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...
 המטיב... המטיב...

דרך הקרבות של חטיבת גולני

דרך הקרבות של חטיבת גולני

קרב הנסיגה מעמק ג'ניץ

8.7.48	— כוחות קקומיים תקפו באש את אנשינו בסקו צה
9.7.48	— נסיגתה הנסוגה ממלך הקרבות

הנסיגה הנסוגה ממלך הקרבות

ע"י סקירה בגדוד דרום, שתפסה את משלטיהם ופאה במקומות בהם פוערות הכוחות החדשה לקפאת את החדשות הקרבות נקבע גדוד ג'ניץ כדרובה הנסוגה והוסקע מספרותה של התקפתו גדוד דרום אחראי היה אגודה הדולמית של מרחב החטיבת אנשי דרום דרום לא הספיקו להסתגל למשלטיהם החדשים ולהתוות על בעיותיהם ותנאיהם ובטרם תסתיים ההפוגה פתחו יחידות מקומיות בהתקפת דבר התחיל במקועה הכפר תחזק ע"י מחלקה אחת שהגיעה אליו בלילה אור ל-9.7.48 עם בוקר, כשיצאה יחידה לתפוס את העמדה שנקבעה מערב לכפר. נתקלה בכבוצת ערבים בקרבם הללו פתחו באש אנשינו השיפו לעומתם ונסוגו בחזרה אל פנים הכפר. לאחר פקודה חזרו לתפוס את העמדה ונמברדו בי הערבים לא היו בה שעתים ומשורו לאחר מכן התחלקו קבוצות גדולות של ערבים מקומיים בהנהגתם של חיילים עיראקיים הקיפו את הכפר ושלחו שתי עבריים מערב דרום ומזרח — המטירו עליהם אשם וחסמו את כל מבואותיה המחלקה שהיו בה כ-20 איש, התחזקה מעמד בפני ההתקפות חלשות של הערבים על הכפר, אף על פי שכבר היו לה כמה נפגעים. ממקד הפלוגה שהגיע אותה שעה לכפר במשורין, קיבל לידו את הפיקוד. המחלקה בחלקה לחוליות בנות 2-4 איש. כשכל אחת מהן מגיחה ופורצת במפתיע מעבר אחר של הכפר ומכה בריכוזים הקלושים של האויב הצר, תוך קרב בין בתים והטלת רימונים בקבוצות שנתקלו בהם. לכשנתקלו ביחידות מוגברות. — נסוגו לעבר אחר. בדרך הזה גרמו לאויב אבידות מרובות. לחימה זו בין הבתים, שנמשכה כ-5 שעות, הטישה את כוחות האנשים, התחמושת החלה לאוול, והכיתור מסיב נהדק. לא היו כל סיכויים לקבל תגבורת, והוחלט לסגת. הפצועים ומרגמת 3 הוכנסו למשורין שבא עם המ"פ, והנהג פרץ בלא כל אבטחה את הטבעת והצליח להגיע למוקייבלה בשלום, כשכל גלגלי משורינו מנוקבים. לאחר זאת המשורין נחרזה המחלקה ובמפת"אש מכל כלי נשקה פרצה צפונה אל בין משוכות האבנים והצברים וניתקה את מגעה עם האויב. הגדרות שימשו מחסה טוב ובטוח, והיחידה הצליחה לגלות מעבר לרכס הגלבע ולרדת למרדסי תליוסף

אבידות המחלקה היו 4 הרוגים וכמה פצועים. היחידה הגיעה לבסיס הגדוד במרתביה ומפקד הפלוגה חזר מיד למוקיבלה.

המערך שתחזוק בכוחות דלילים ונמתח מתגלבע עד לגיון. לא יכול היה להפריש מתוכו אגרוף, ואפילו קטן ביותר. למפת נגד לקראת ההתקפה הכללית הממשמשת ובאה. שקרב סקופה שימש לה כסחיחות גדוד "גדעון" קיבל בהתערבות מטח החטיבה. היתר

ממטח החזית ולהפריש כוחות לכלימה ההתקפה. ששערנוה, כי תבוא בשני צירים: האחד לעבר ערבה נמוכה, והשני על מוקיבלה. בו בלילה נעה פלוגתו של יוסף שטר לר

לערבנות לחזיק בקמך ובמשלטים המקיפים אותו, כדי לחסום את הדרך לפואר, אשר שימשה נקודת המפגש הראשונה לכל הגנת מערך הגלבע. פלוגתו של בר שי נצטווה לצאת עם פיקר לפיקוח מוקיבלה.

בתחילת בוקר של ה-9.7.48 חלום הראשון לגמר החפזה. התחילו העיראקים להרעיש את משלטי חזית הרובה שבדרך לגיון, וכן את מוקיבלה ועראנה. זמן קצר לאחר מכן, החל חיל הרגלים של האויב שהוכבד ממקומיים, כשמפקדיהם וצוותות הגשק נאטרומטי והמסקיע היו עיראקים, נבחיפוי משוריינים שפעלו באגפים - להתקדם לעבר משלטי עראנה תכפה מוקיבלה.

פלוגת ברשי חלמה בורעין וציפתה להוראות יצאתי לבדוק את המצב במשלטים הקדומים, כשהגעתי לסנדלה שבה היו מוצבות מרגמותינו הכבדות. הרעישו דגמינו את מוקיבלה הכפר, שכבר נתפס על הערבים; כשהחלו פגזינו להתפוצץ בין הבתים, מיהרו הללו לברוח מערבה. השתי לערפונה. אותה שעה נכנסו הצהובים תוך ציפת ויללות.

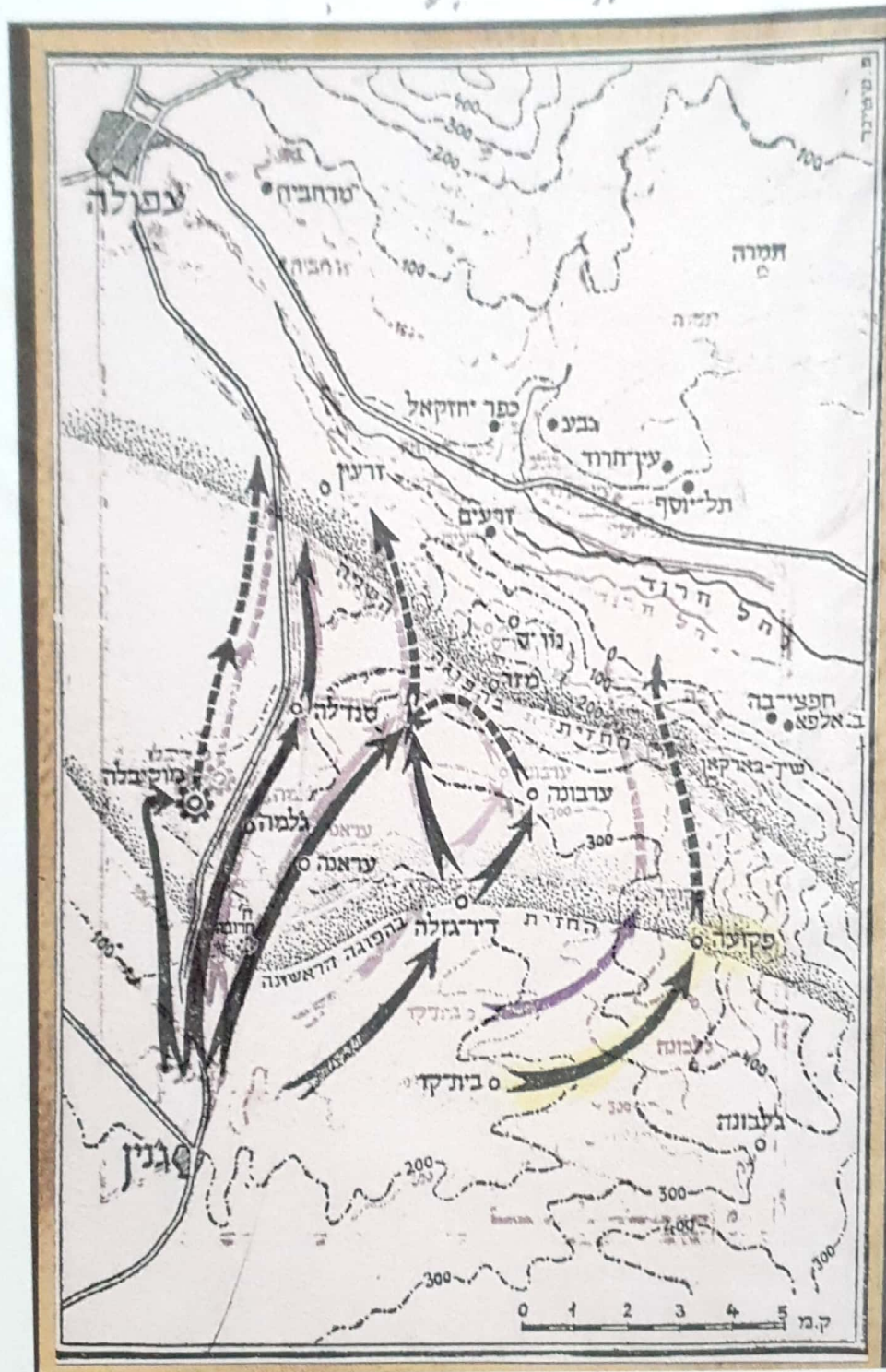
לדיר גדלה הרחוקה 1 1/2 - 2 ק"מ דרומית מערבית לערפונה מצאתי את יוסף ואנשיו עוקבים אחר תנועת הערבים. הוריתי לאבטח את אגפיו וחזרתי לסנדלה לקבוע עם הדגמים חיפוי אש מגן לפלוגת יוסף. את המפקד מצאתי במוקיבלה במטה פלוגת "דרור" מחנה מוקיבלה. הורעש הרעשה קשה, ולמטה הגיעה תשדורת מהן היחידה.

המחזיקה בעראנה הכמשלטים מביקש תפוקת תגבורת למידית. לבל תאלץ לסגת בלחץ הכבד ההרץ. דרשתי מן המ"פ לפקד על היחידה להתחזק מעמד, כדי שפלוגת ברשו תספיק להגיע ולכבוש בחזרה את ג'למה ומוקיבלה תכפר, ובכך תחלק את היחידה המתנוונת בעראנה. היתה זה דבר שבהכרח כדי לנצח את הקו החדש, כשניסינו לשוב ולהתקשר עם היחידה כהן למסוה את ההוראות - לא הצלחנו בדבר; היחידה

כבר נסוגה הוריתי למ"פ לרמן את אנשיו למחנה מוקיבלה, להתבצר בו ובבית הספר שמצפון לו. חזרתי לסנדלה נשלח רץ להועיק מיד את פלוגת ברשי לסנדלה. זכאן החלו המאורעות להתפתח במהירות רבה.

יחידת "דרור" שהחזיקה בג'למה ובבית הספר שלייד המחנה החלחל לסגת, כשהיא נחלקת לשניים: כיתה אחת נסוגה לאורך הכביש צפונה, וכיתה שניה - לעבר סנדלה. נתברר, שהללו עזבו את המשלטים על דעת עצמם. בה בשעה נראה בתצפית ריכוז אויב גדול ליד עראנה, שהלוצו מתקדם דרך המשלטים, שנעזבו והתקרבו כדי 1500 מ' מסנדלה, ומחנה מוקיבלה. כותרת תותחי האויב התחילו להרעיש את סנדלה. כיתה הנסוגים, שהגיעה לכפר, נצטווה להשאר בו ולאבטח את אגפו הדרומי. בשקלו את מצבו החליט מפקד המרגמות הכבדות להיסוג מיד לזרעין; לא הועילו כל הסברותי, שמגיעה התגבורת ובלי חיפוי עולה היחידה, המחזיקה במוקיבלה, להישמד. הלה העמיט את התחמושו, רתם את המרגמות ונסוג חיש מהר דרך השדות לזרעין. נשארתי במקום עם כיתה "דרור"

הנסיגה מעמק ג'נין

... רן סיפור:

— מיוסוף: זה, יוצא מן המלל, במשך כל הצלפות וההפצרות, לא בה אפילו לרגע אחד, אלא התרוצץ מעמדה לעמדה ועודה את החבריה. בתן הוראות. תפן מטרת מקרב האוים. חץ לכל מקום שנתבקשה שבו עזרה והעביר את הפצוץ למקום בזהו יתרו. כשהערבים התקרבו מאוה, אורגן את הפלוגה להסתערות. לא הוז לבר מחדשים, וכל הסתערותנו נעשתה; תוף יחיותו ממותן והטלת הימונים, יוסף היה פורץ האשוק. וכלנו אחיו. האמונו מן אמנותו אנמן עץ איך שיענה. כששמע על העזרה של תפן, התרוצץ לחמשו, כשפגועו מתפוצצו. מעבריו והכדורים שורקים, וכן בקע כדור את קשתו ושרט את ראשו. וכשהיה הדם שותת מראשו, מתאו בשהולד ורץ מיד אל פצועי שני תזוד ואירגן את הפלוגה להסתערות שניה. וכשנפצע, כעבור זמן מה, פצע קשה בבטנו, שלש בעצמו, מסר את הפיקוד וכל הזמן עקב אחד המתרחש בשטה, יעץ לממלא מקומו כיצד לנהוג ומה לעשות בכל מקרה. כשהמצב התגבר והלך ואף הנסיגה היתה מסוכנת, אמר: "קשה לכם לסגור עין כל הפצועים. לל ממילא איך מל סיכוי לחיות, הבטיחתי שלא תשאירוני כאן חי; איני בטוח שיעבור בי הכוח לאבד את עצמי לדעת". והוחזי תפן ליוחיה בזה זה: זה מופע, השתלתי לענודי והבטחתינו לשאתו עלי, לשניסוב הוא מרגע רק לאחר שהבטחתי לנו למלא את בקשותי, באמו לא אומל לקחתו — — —

בשבילי, גולני זה הולצה מיוערת, עעלים מאומקות, בהק בעיומם.
 בשבילי, גולני זה מסע לילי ארוך, תמונות ירחישות לבצע משמנות בכל
 מחיר.
 בשבילי, גולני זה הכוח החוגף בלילה חשוך לועד אויב, אצבע על החדק
 אחניים קשובות, עיניים מקוחות לכל דחש.
 בשבילי, גולני זה הכוח החוצץ בין ילדי הצפון למצותים המבקשים את
 נפשם.
 בשבילי, גולני זה סיוור לאורף הגבול, הזחית קלות, המוקף זההם מערות על
 אייב.
 בשבילי, גולני זה העצבות, הדמעה בעיניים על חבר שנפל בקרב.
 בשבילי, גולני זה הטוב והיפה שבנוער הישראלי.
 בשבילי, פיקוד הצפון זה גולני. אשרי הפיקוד שיש לו חטיבה כזו.